

Dağcılık Turizmine Katılımda Dikkate Alınan Hususlar Üzerine Bir Araştırma

A. Celil ÇAKICI*
Mersin Üniversitesi

Gülser YAVUZ
Mersin Üniversitesi

Metin ÇİÇEK
Mersin Üniversitesi

ÖZ

Türkiye, doğal ve kültürel çekicilikleri, efsanevi ve bakir yüksek dağlarıyla zengin dağcılık turizmi potansiyeline sahiptir. Henüz dağcılık turizmi potansiyeli yeterince değerlendirilemese de, Türkiye'ye bu amaçla her yıl dünyanın çeşitli yerlerinden çok sayıda turist dağ tırmanışı ve yürüyüşü için gelmektedir. Özellikle yerli turistler için de önemli bir aktivite haline gelen dağcılık turizmi, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından geliştirilmeye ve yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. Türkiye Dağcılık Federasyonu'na bağlı dağcılık kulüpleri üyesi ve bireysel olarak dağcılık turizmi kapsamında dağ tırmanışı aktivitesine katılan 149 kişi üzerinde yapılan bu çalışmada katılımcıların profilleri ve eğilimleri ile bir dağa tırmanışa karar verirken dikkate aldıkları hususların göreceli önem düzeyleri araştırılmıştır. Araştırma 2013 yılı Mart ve Nisan aylarında gerçekleştirilmiştir. Bulgular, katılımcıların öncelikle ilgili dağın heyecan vericiliğine, ardından çıkış güvenliğine ve biyolojik çekiciliğine önem verdiklerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Dağcılık, Macera turizmi, Dağcılık turizmi

JEL Kodu: L83

A Survey on The Considerations of Participation to Mountaineering Tourism

ABSTRACT

Turkey has natural and cultural attractions and a rich potential for mountaineering tourism with legendary and untouched high mountains. Although the potential of mountaineering tourism has not been generally promoted or exploited; tourists from different parts of the world do come to Turkey to climb and hike. The Ministry of Culture and Tourism aims to develop and disseminate mountaineering tourism as an important activity for local tourists. The present study has been conducted on 149 mountaineers that are members of mountaineering clubs affiliated with the Turkish Mountaineering Federation. It seeks to establish the profile and tendency of mountaineers and highlights the relevant importance level of decision making considerations before they start off on a mountaineering expedition. The study took place between March and April 2013

Makalenin geliş tarihi: 14.07.2014 — Kabul tarihi:01.10.2014

* İletişim kurulacak yazar:

Prof. Dr. A. Celil Çakıcı Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Mersin, Türkiye.
Eposta: celilcakici@mersin.edu.tr

and the findings indicate that the participants give importance to excitement of climbing, the safety of climbing, and biological attractiveness of mountain.

Key Words: Mountaineering, Adventure tourism, Mountaineering tourism

Jel Code: L83

1. GİRİŞ

Dünyada son yıllarda yaşanan bilgi-iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve özellikle hava yolu ulaşımı olmak üzere ulaşım imkânlarının artması turizm endüstrisini desteklemekte ve geliştirmektedir (Sarıbaş ve Öter, 2014: 56). Bu gelişmelerle birlikte geleneksel turist tipi ve beklentileri de değişmekte, kitle turizminden bireysel turizme doğru bir geçiş yaşanmaktadır (Çavuş, Ege ve Çolakoğlu, 2009: 55). Günümüz turistinin yeni eğilimleri arasında yerel kültür ve doğanın keşfedilmesi, denenmemişi deneme, egzotik ortamlarda tatil yapma gibi istekleri saymak mümkündür (Emekli, İbrahimov ve Soykan, 2006: 4). Bu yönelimlerin etkisiyle deniz, güneş, kum üçgeninden oluşan kitle turizmine bir tepki olarak ortaya çıkan doğa temelli turizm, macera turizmi, kırsal turizm, kültür turizmi gibi alternatif turizm türleri (Kozak ve Bahçe, 2009: 121), özellikle 1990'lı yıllardan itibaren turizm ekonomisinde giderek önem kazanmaktadır (Korkmaz, 2001: 111). Kuşkusuz bu turizm türlerinin günümüzde oldukça popüler olmasının temelinde, doğaya verilen önemin artması ve turizmin sürdürülebilirliğinin önemi yatmaktadır. Doğa; turizmde en önemli çekicilik unsurlarından birisi olmasının yanı sıra, birçok turizm türünün de kaynağını oluşturmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2009: 167). Ekoturizm, macera turizmi, yaban hayatı turizmi gibi turizm türleri “doğa turizmi” (Erdoğan, 2013) ya da “doğa temelli turizm” türü olarak ele alınmaktadır. Günümüzde turistler doğadan yararlanmayı ön planda tutmakta ve sportif açıdan daha aktif olabilecekleri turizm türlerini tercih etmektedirler (Çavuş vd, 2009: 55). Doğa turizmi, genel olarak doğal ortamlara yapılan seyahatleri ifade etmekte ve kırsal mekânlarda yapılan rekreasyonel ve macera türü spor faaliyetlerini de içermektedir (Kiper ve Arslan, 2007: 166). Doğada deneyimlenen bu macera odaklı sportif faaliyetlerden en popüler ve ilgi çeken aktivitelerden birisi de “dağcılık”tır. Dağcılık; ulusal ve uluslararası literatürde “dağcılık ve dağ turizmi” olarak başlı başına alternatif bir turizm çeşidi olarak ele alındığı gibi (Sarı, 2007: 78; İçöz, Günlü ve İçöz, 2012: 1; Kültür ve Turizm Bakanlığı, agis, 2014), “doğa temelli turizm” (Whitlock, Romer ve Becker, 1991; Kozak ve Bahçe, 2009: 77; Şenol, 2011: 33; Korkmaz, 2011: 116), “macera turizmi” (Carr, 1997; Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 188; Beedie ve Hudson 2003; Pomfret, 2006; Buckley, 2006; Faullant, Matzler, ve Mooradian, 2011: 1423), “rekreasyonel ve macera turizmi” (Bentley, Meyer, Page ve Chalmer, 2001), “spor turizmi” (Güler ve Çobanoğlu, 1994: 17; Hazar, 2007: 101-102) gibi farklı turizm türleri başlıkları altında ve “dağ temelli macera turizmi”, “dağ ve kış turizmi”, “dağ sporları turizmi”, “dağ ve kış sporları turizmi” gibi farklı isimler ile de ele alınabilmektedir. Bu durumun “dağ” temelli turizm faaliyetlerinin çeşitlenmesinden ve alternatif turizm türlerinin farklı şekillerde sınıflandırılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim Kozak ve Bahçe (2009: 119-137), alternatif turizm ile ilgili kesin bir sınıflamadan söz edilemeyeceğini belirtmektedirler. Yazarlara göre, literatürde alternatif turizm türleri; turistlerin amaçları, güdeleri, ilgilenimleri gibi kriterlere göre değişik yazarlar tarafından farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Örneğin özel ilgilenimlere göre bir turizm türü olarak değerlendirilen bir turizm faaliyeti, başka bir turizm türü başlığı altında da ele alınabilmektedir. Genellikle macera turizmi altında irdelenen dağcılık turizmi bağlamında yapılan bu çalışmada, dağcılık turizmine katılanların bir dağa tırmanışta dikkate aldıkları hususlar belirlenmeye çalışılmaktadır.

2. DAĞCILIK KAVRAMI VE DAĞCILIK TURİZMİ

Çalışmada dağcılık turizmi literatürde en çok ele alındığı gibi (Beedie ve Hudson 2003; Pomfret,2006; Kuenzi ve McNeely, 2008; Çetinkaya, 2014) doğaya dayalı bir turizm türü olarak “macera turizminin” bir başlığı olarak düşünülmüştür. Pomfret (2006:502) dağcılığı (mountaineering); dünya çapında dağlık bölgelerde yapılan buz ve kaya tırmanışını ve dağ yürüyüşünü kapsayan bir doğaya dayalı macera turizmi türü olarak tanımlamaktadır. Somuncu (2004: 1)’e göre dağcılık; bir tırmanma sporudur ve yürüyüş, kaya tırmanışı, buz tırmanışı ve kayaklı dağcılığı içermektedir. Bilinen hali ile ilk Avrupalılar tarafından Alp dağlarında yapılmaya başlanması nedeniyle “Alpinizm” olarak da ifade edilmektedir (Ardahan, 2012). Uluslararası Dağcılık Federasyonları Birliği (UIAA) dağcılığı; “*dağların zirvesine ve/veya tanımlanmış bir noktasına tırmanarak ulaşılmaması*” şeklinde tanımlamaktadır (Ardahan, 2012). Dağcılık, Türkiye Dağcılık Federasyonu tarafından “*spor tırmanışı ve dağ kayağı faaliyetlerini kapsayan bir spor*” ve dağcı da “*dağcılık araç ve gereçlerini kullanarak kayada, karda, buzda, dağın bir takım zorluklarını aşıp doruğa ulaşan veya ulaşmayı hedefleyen sporcu*” olarak tanımlanmaktadır (Türkiye Dağcılık Federasyonu, agis, 2004). Ardahan (2012); “*teknik bilgi, teknik beceri, teknik malzeme, fiziksel ve mental performansın her türlü koşulda ve durumda, karda, buzda, buzulda, kayada uygulanarak dağların zirvelerine ve/veya tanımlanmış bir noktasına ulaşmak için yapılan tırmanış sporudur*” şeklinde tanımlamaktadır. Dağcılığın günümüzde kaya tırmanışı, buz tırmanışı, buzul tırmanışı, yüksek irtifa dağcılığı, kayakla tırmanış birçok alt branşta ihtisaslaştığı ve doğada yapılan birçok aktiviteyle (dağ zirvelerinden yamaç paraşütüyle kayakla, snowboard ile inişler vb) ilişkilendirildiği de belirtilmektedir. Bu branşlar; amacın doğrudan zirve olduğu, zirveye mümkün olan en kısa sürede gitme ve dönme olan “Alpin Stil” ve genellikle kaya üzerinde ya da yapay duvarlarda yapılan tırmanış “Sportif Tırmanış” olarak ikiye ayrılmaktadır. Buna göre Alpin stil; günlük yürüyüş (hiking), kampli etkinlik (trekking), expedition (uzun süreli ve çok amaçlı olarak zirve tırmanışları, araştırma gezileri vb. etkinlikler) ve sportif tırmanış; bouldering, kaya tırmanışı, uzun duvar tırmanışı, yapay duvar tırmanışıdır (Kurt, 2010: 25-26). Dağcılık, özel bilgi, beceri ve önceden hazırlık gerektiren, turistik yönü ağır basan sportif bir aktivite (Ceylan ve Demirkaya, 2007: 28) olmasının yanı sıra, birçok dağcıya göre; sportif bir aktivite bütünü olarak algılanmanın dışında bir yaşam biçimidir (Çetinkaya, 2014: 90). Bu yaşam biçimi ise dağcıların bütün zamanlarını, planlamalarını, hayatlarını dağcılık üzerinden yaşamalarını ifade etmektedir (Bulgu, Demirhan, Akcan, 2010: 1). Meydan okuma, keşfetme, bilme tutkusuyla güdülenen dağcı, her zirveye ulaştığında kendini aşmakta ve geliştirmektedir (Kendieverestinizirtirmanın, agis, 2010). Dağcılık doğası gereği yüksek risk içeren bir aktivitedir. Dağcılık öyle bir tutku haline gelmiştir ki, bazı dağlar için tırmanış sırasında ölüm oranları üçte bir, bazı dağlar için altıda bir olmasına rağmen, insanlar büyük bir tutkuyla bu dağlara tırmanmak için seyahat etmektedir (Mahruki, agis, 2014). Günümüzde tutkuyla yapılan dağcılık; dağcılara ulaşım, konaklama, ağırlama ve rehberlik gibi hizmetlerin verilmesi ile (Ceylan ve Demirkaya, 2009: 82) turistik ve rekreasyonel amaçlı yapılan bir etkinlik halini alarak (Çetinkaya, 2014: 91) dünyanın her yerinde milyonlarca insanın yaptığı bir turizm aktivitesine dönüşmüştür (Somuncu, 2004: 1). Deneyimsel bir turizm aktivitesi olan dağcılık, turist memnuniyetine şiddetli bir şekilde etki eden güçlü duygular uyandırmaktadır (Faullant vd, 2011: 1423). Dağcılık turistleri; eşsiz doğal oluşumları ve doğal güzellikleriyle bakir çevrelerde aktivite deneyimi fırsatları sunan yerleri ziyaret etmekten keyif almaktadırlar ve bu destinasyonlar dağcılara bu keyfi yaşamaları için mükemmel bir fırsat sunmaktadır (Pomfret, 2011: 502). Bu destinasyonlardaki dağcılık turizmi aktiviteleri çok çeşitli aktivitelerle birleştirilebilmekte ve yaz ve kış dönemlerine göre kamplardan tatil köylerine kadar farklı konaklama olanakları ve hizmetler sunulabilmektedir (Buckley vd, 2000: 27-28). Dağcılık turizmi konusunda katılımcıların farklı algıları bulunmaktadır. İtme ve çekme faktörleri, yaşam tarzı ve kişilik özellikleri gibi faktörler bu algılamaları etkilemektedir (Hendis, 2013: 92). Beedie ve Hudson (2003: 627), üç ana faktörün macera turizminin oluşumunu kolaylaştırdığını, dolayısıyla dağcılığa etki ettiğini belirtmektedir. Bu faktörler; aktivite gerçekleştirilmede uzmanların kontrolü, tanıtım broşürleri gibi teşvik araçları ile macera ortamında uygulanan teknolojidir ve bunlar bir araya gelerek bu turizm etkinliği deneyimi için bir tampon bölge oluşturmaktadır. Pomfret (2011: 502) ise bu faktörlerle birlikte; teçhizat gelişmeleri, teknoloji destek sistemleri, geliştirilmiş turizm altyapısı, daha kolay

erişilebilirlik ve azaltılmış risk düzeyleri gibi çok sayıda faktörün dağcılık yapan kişilerin artışı da kolaylaştırdığını ifade etmektedir. Örneğin dünyanın en popüler dağ turizmi destinasyonu olan Nepal, yüksek zirvelere tırmanmak isteyen 1-7 kişilik gruplardan 25.000-70.000\$ arasında ücret almaktadır. Nepal Krallığı başta olmak üzere, tur operatörleri ve konu ile ilgili ulaşım, konaklama, rehberlik hizmetleri vb. hizmetleri sunan özel firmalar, müşterileri için her türlü imkânı sağlamaya yönelik çaba göstermektedir. Örneğin, Everest'e tırmanan dağcı ekipleri için 5.300 metre yükseklikte, güneş enerjisiyle dolan piller ve jeneratör destekli dizüstü bilgisayarların yer aldığı bir internet kafe ve ana kampta klinik açılmıştır (Somuncu, 2004: 12). Ülkelerin ve destinasyonların dağcılık turizmini geliştirme çabaları, son yıllarda tüm dünyada dağcılık turizmine olan ilginin artması ve her geçen gün dağcılıkla ilgilenen ve bu aktivitelere katılan kişilerin artış göstermesi nedeniyledir (Koçak ve Balcı, 2010: 218). Örneğin; İngiliz Dağcılık Konseyinin (The British Mountaineering Council/BMC, 2013) 2000 yılında 52.000 olan üye sayısı, 2013'de 76.630 üyeye ulaşmıştır. Bunların 52.602'si bireysel üye, 24.028'i kulüp üyeleridir. Yıllar itibariyle dikkat çeken bir bulgu olarak, kulüp üyeliği azalırken bireysel dağcılar artış göstermektedir (BMC Annual Report, 2013: 6). Uluslararası Dağcılar Birliği'nin (International Mountaineering and Climbing Federation-UIAA) halen 60 farklı ülkeden federasyon ve kulüp bazında üyesi bulunmaktadır. Sadece Almanya'nın 1.037.700, Avusturya'nın 650.000, İtalya'nın 311.000 üyesi olduğu düşünüldüğünde dağcılıkla ilgilenimleri ve katılımları bulunan kişilerin dünya genelindeki boyutları görülebilmektedir (UIAA, agis, 2013). Bununla birlikte Somuncu (2004: 6), UIAA'ya üye olmayan ülke ve kuruluşlar bulunduğu gibi, Avrupa'da da herhangi bir kulübe ya da kuruluşa bağlı olmadan bireysel olarak bu aktivitelerle ilgilenen milyonlarca insan bulunduğunu belirtmektedir. Her ne kadar dağ turisti doğa/çevre dostu olarak bilinse (Somuncu, 2004: 3) ve dağcılık turistlerinin bu destinasyonlardaki deneyimleri küresel bilinci arttıran bir faktör olmuşsa da (Godde vd, 2000: 3), dağcılık turizminin olumsuz etkileri de bulunabilmektedir. Bu etkileri Somuncu (2004: 8) şu şekilde sınıflandırmaktadır: Tırmanış rotalarının önceden belirlenerek işaretlenmesi gibi uygulamalarla tırmanıcıların kendi arzuları doğrultusunda tırmanışlarını engelleyerek "dağcılık aktivitelerinin kendisini tehdit etme", "biyolojik çeşitliliği tehdit etme", "ulaşım problemleri", "atık, su kirliliği ve gürültü kirliliği", dağ kulübeleri, sığınaklar, yollar vb oluşturmak suretiyle "görsel değerleri tehdit", "yerel kültürler ve değerleri tehdit", "dağların manevi değerlerini tehdit" ve "kaza riski".

3. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde, araştırmacıların dağ turizminin çeşitli boyutlarıyla ilgili çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Dağ turizmi kapsamında genel olarak; kavramsal çerçeve (Beedie ve Hudson, 2003; Pomfret, 2006), dağcılarının duygu ve tatminleri (Faullant vd. 2011), dağcılık aktiviteleri kazaları (Johnston, 1989; Bentley vd., 2001), sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir dağ turizmi politikaları (Somuncu, 2004; Koçak ve Balcı, 2010; İçöz vd, 2012), dağcılık rehberliği (Carr, 1997), dağ turistlerinin paket tatil satın alma nedenleri (Pomfret, 2011), Türkiye'de çeşitli dağ destinasyonlarının turizm potansiyelleri (Ülker, 1992; Güngören, 1994; Atalay, Günek ve Karadoğan, 2002; Ceylan ve Demirkaya, 2007; Doğanay, 2009), bu aktivitelerle katılan kişilerin profilleri, katılma nedenleri ve elde ettikleri faydalar (Kara ve Pulur, 2003; Ardahan ve Lapa, 2011; Kalkan, 2012) gibi konular incelenmiştir. Literatürde genel olarak turizme itici faktörler yani kişisel ve motivasyonel boyutlar üzerinde durulmuş, dağcılık turizminin çekici faktörleri yeterince araştırılmamıştır. Dağ bölgesinin destinasyon seçim nedenleri, katılımcıların dağcılık turizmine bakış açıları, beklentileri ve dağcılarının anlayışları üzerine yapılan araştırmalar kısıtlıdır (Pomfret, 2006: 113; Hendis, 2013: 21). Beedie ve Hudson (2003:629) dağda macera turizmi modeli oluşturmuşlardır. Modele göre; dağ temelli macera turizmi sürecinde aktivitelere katılacak turistler, yaşam alanlarının (kentsel çerçeveden) uzağında yer alan bir dağ destinasyonuna geçiş yapmakta, burada deneyim yaşamakta ve tekrar yaşam alanına geri geçiş yapmaktadır. Dağ destinasyonuna geçiş yaparken, seyahat planı kontrolü, yeni insanlarla tanışma, başkalarına karşı kendi deneyimini

ölçme, toplumsal hiyerarşide kendi yerini belirlemek gibi unsurlar önem kazanırken, turist endişe duymakta, hazırlık ve risk değerlendirmesi yapmaktadır. Deneyim aşamasında kendi kendini test etme, fiziksel aktivite, yüksek duygular, yeni toplum ile uyum, serbest söylemler ve destinasyondan ayrılıp tekrar yaşama alanına geçiş aşamasında ergenliğe geçiş, başarı sağlama, kimlik oluşturma, toplumsal statüyü yeniden değerlendirme durumları söz konusu olmaktadır. Somuncu (2004: 3-19), dağlarda gerçekleşen turizm faaliyetleri ve bu faaliyetlerin ekonomik ve ekolojik etkilerini araştırmıştır. Çalışma, dağlarda yapılan turizm faaliyetlerinden sadece bir tırmanma sporu olan dağcılıkla ilgili turizm aktivitelerini ve etkilerini kapsamaktadır. Himalaya Dağları başta olmak üzere, farklı kıtalardaki ve ülkelerdeki popüler destinasyonlardaki dağcılık turizm faaliyetleri üzerinde durulan çalışmada, turizmin yoğunlaştığı bu bölgelerde kirlilik, atıklar, nedenleriyle doğal çevrenin zarar gördüğü belirtilmektedir. Aynı zamanda turizmin geliştirildiği bu bölgelerde alt yapı yatırımları ile yaşam kalitesi artmakta ve kültür, eğitim olanakları gibi olumlu etkilerin yanı sıra yerel ekonomiye ve ulusal ekonomiye önemli katkılar sağlanmaktadır. Yazar, turistlerin dağ turizminin çok çeşitli faaliyetlerine katılmak üzere günümüzde olduğu gibi, gelecekte de büyük kitleler halinde dağlara gideceklerini, dolayısıyla buralardaki doğal kaynakları kullanımlarından kaynaklanan sorunlarının hassas eko sisteme sahip dağlar için tehlike oluşturduğunu vurgulamaktadır. Ancak ekonomik yarar ve ekonomik bedel olarak bir ikilem bulunduğunu, dağlarda yaşayan yerel halkın turizmden sağlayacakları gelire de ihtiyaçları bulunduğunu belirtmektedir. Birbiriyle çatışma halindeki bu iki olgu ise, ancak sürdürülebilir dağ turizminin hayata geçirilmesi ile sağlanabilmektedir. Pomfret (2006: 113-116), turizm faaliyetlerine katılan dağcıların anlayışları üzerine yeterince bilimsel araştırma yapılmadığını belirterek, dağcılık, dağcılar, macera, rekreasyon ve turizm üzerine önceki çalışmaları değerlendirerek, dağcı-macera turistlerinin teorik olarak anlayışlarını, genellikle itici ve çekici faktörler itibarıyla ortaya koymayı hedeflemiştir. Dağcılık turizmi açısından itici faktörleri motivasyonel boyutlardan oluşan zorluklar ve risk, yaratıcılık, hedef tamamlama gibi güdüler oluşturmaktadır. Aynı zamanda dağcıların kişisel karakteristikleri, heyecan arama, bağımsızlığa yönelme gibi özellikleri de, dağcıların bu turizm türüne katılımlarını etkilemektedir. Dağcılık turizmi açısından çekici faktörler ise dağın doğal çevresi, nitelikleri, dağ koşulları, niteliklerin rekreasyonel kullanımı ve düzenlenen ticari etkinlik fırsatları ile dağcıların önceki dağcılık deneyimlerinden oluşan yaşam tarzları olarak ifade edilmektedir. Bulgu, Demirhan ve Akcan'ın (2010:6-7; 21-22) 20'si eskiden ve 26'sı günümüzde dağcılık yapmış 46 dağcının katılımıyla yaptıkları nitel araştırmanın sonucu; dağcılığın günümüzde bir yaşam tarzı olduğunu göstermektedir. Görüşme yapılan dağcılar dağcılığın bir turizm faaliyeti olarak yapılmaya başlanmasının bu sporun yaygınlaşmasında etkili olduğunu ve Türkiye'de dağlardaki yasağın kaldırılmasıyla profesyonelliğin başladığını belirtmektedir. Örneğin, Ağrı Dağı'nın Nuh'un gemisi efsanesinin ona bir mistik boyut kazandırdığı, uluslararası dağcılık pazarında Ağrı'nın en azından mistik açıdan önem kazanmasının turizm potansiyeli yarattığı ifade edilmektedir. Dağcılık turizminin boyutlarının dünya dağlarına yayılmasıyla turizm endüstrisi gelişmekte, böylece dağ bölgelerinde yeni taşımacılar, rehberler gibi iş kollarıyla birçok sektör iç içe geçmektedir. Pomfret (2011: 504-509), iki dağcı turist ile derinlemesine görüşme yaparak neden macera paket tatili aldıklarını belirlemeye çalışmıştır. Bulgular; dağ turistleri için dağcılığın insan yaşamlarının önemli bir parçası olduğunu, deneyimli dağcıların üzerine daha önceki araştırmaların aksine turistlerin riski önemli bir motive edici olarak düşünmediklerini ve kendilerini riske giren kişiler olarak görmediklerini, beceri geliştirme ve deneyimi dağcılık tatil paketi katılımında temel teşvik edici güdüler olarak gördüklerini ve güvenli dağcılık deneyiminde dağcılık organizasyonunun ve rehberin özellikle riski asgari düzeye indirmede önemli bir rol oynadığını düşündüklerini göstermektedir. Faullant vd (2011: 1428), farklı ülkelerden 234 dağcılık turistinin dağcılık deneyimleriyle ilgili duygu ve tatmin düzeylerini belirlemeye çalışmışlardır. Sonuçlar, dağcılık turistlerinin sevinç ve korkularının onların deneyim ve tatmininde önemli olan iki temel duygu olduğunu göstermiştir. Bu duygular, kişilik özellikleri (nevrotiklik ve dışadönüklük) tarafından etkilenmekte ve bunlar da bilişsel değerlendirmelerle turist memnuniyetini etkilemektedir. Ekici, Çolakoğlu ve Bayraktar (2011:111-117); dağcılıkla uğraşan bireylerin bu aktiviteye yönelme nedenlerini cinsiyetlere, gruplara ve yetiştiği çevreye göre farklılıklarını tespit etmek amacıyla 2006-2007 yıllarında Ege Bölgesi Dağcılık Yaz Temel Eğitim, Yaz Gelişim, Kış Temel Eğitim ve Kış Gelişim kamplarına katılan 149 kişi üzerinde bir çalışma yapmıştır. Ölçeğin

yanıt kategorileri 5'li dereceleme (1-Hiç katılmıyorum, 5-Tamamen katılıyorum) tabii tutulmuştur. Çalışmanın bulguları; katılımcıların %68,7'sinin erkek, %31,3'nün kadın, %45,8'nin 21-26 yaş grubunda, %80,2'nin eğitim düzeylerinin üniversite olduğu, %75,6'sının Büyükşehirde yetiştiğini, %33,6'sının bu aktiviteyi 1-3 yıldır yaptığı ve %45,8'inin bu aktiviteyi ilk olarak arkadaşlarından duyduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak dağcılığın bir üniversiteli aktivitesi olduğu ve Büyükşehirde yetişen kişilerin bu spora yöneldikleri ve arkadaş gruplarından etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yönelim nedenlerinin başında ise dağcılığın eğlence ve heyecan verici olması gelmekte ve ruhsal iyilik hali, mutlu olma isteği ve sosyal iletişim nedenleri bu kişileri dağcılığa yönlendirmektedir. Kalkan (2012: 80-115); Antalya'da dağcılık, doğa yürüyüşü ve kaya tırmanışı aktivitelerine katılan kişilerin çevreleriyle olan etkileşimini, neden bu aktivitelere katıldıkları ve elde ettikleri faydaları belirlemeye yönelik bir çalışma yapmıştır. 2010-2011 yılında Antalya ve çevresinde doğa yürüyüşüne katılan 205, dağcılığa katılan 114 ve kaya tırmanışına katılan 101 kişiye olmak üzere toplam 420 katılımcıya, aktivite esnasında 31 sorudan oluşan bir ölçek uygulanmıştır. Elde edilen bulgular; doğa yürüyüşü, dağcılık ve kaya tırmanışına katılan kişilerin çoğunlukla erkek ve bekarlardan oluştuğunu, dağcılık yapanların yaş ortalamasının 40,94, çoğunluğun serbest meslek sahibi ve %30,7'sinin 1001-2000.-TL aralığında gelir elde ettiklerini ortaya koymaktadır. Kaya tırmanışı yapanların ise yaş ortalaması 29,77'dir ve çoğunluğu öğrenci olan bu kişiler 1000.-TL'den az gelir elde etmektedir. Katılımcıların çoğunluğu lisans mezunu olup, sigara ve alkol kullanımları düşük seviyededir. Beş yıldan daha az sürede bu aktivitelere katılmış olup; daha çok arkadaşları ile birlikte aktivitelere katılmaktadırlar. Kaya tırmanışı ve dağcılık yapanların çoğunluğunun, bu konuda eğitim gördükleri ve aktivite sırasında güvenlik önlemleri aldıkları çalışmanın bir diğer bulgusunu oluşturmaktadır. Katılımcılar ilgi alanları olması, doğayla bütünleşme istekleri, yeni beceriler edinme ve onları kullanma, sıkıntı ve stres atma ve sağlıklarını olumlu yönde etkilediğini düşündükleri için bu aktivitelere katılmaktadırlar. Bu aktivitelere katılarak kendilerini daha mutlu, daha sağlıklı ve daha güçlü, rahatlamış ve tazelenmiş hissetmekte, kendilerine güvenleri artmakta, yeni şeyler öğrenme, yeni kişilerle tanışma gibi yararlar sağlamaları nedeniyle aktivitelere yönelmektedirler. Hendis (2013: 64-94), Norveç dağ turistlerinin Tanzanya veya Uganda'ya neden seyahat ettiklerini, Kilimanjaro veya Mt. Margherita'ya neden tırmanmak istediklerini belirlemeye yönelik nitel bir çalışma yapmıştır. 4 kadın 3 erkek dağ turistiyle yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşme yöntemiyle; neden bu destinasyonları seçtikleri, seyahat hakkındaki beklentileri, iyi ve kötü deneyimleri, destinasyon hakkındaki bilgi, tutum ve ilgilerinin değişim durumu, tur operatörü gibi konularda sorular yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular; 31-63 yaş aralığındaki katılımcıların iyi olarak nitelendirilen ve farklı meslek gruplarından işlere ve farklı eğitim ve gelir düzeylerine sahip olduklarını göstermektedir. Hepsinin açık alan ve doğaya özel bir ilgilenimleri bulunmakta ve bir kısmı dağlarla ilgiliyken, bir kısmı buralardaki flora ve faunaya ilgi duymaktadır. Bir kısmı sadece kendi ülkesinde dağ turizmi deneyimi yaşamışken, bir kısmının seyahat deneyimleri oldukça fazladır. Neden bu destinasyonları tercih ettikleri konusunda ise; katılımcıların ikisi yeni bir destinasyon ararken rastgele seçim yaptığını, ikisi insanlarla ve kültürle ilgilendiğini, meydan okumak isteği gibi farklı düşünceler dile getirmiştir. Katılımcılar, internet, seyahat dergileri, arkadaş gibi kaynaklar vastasıyla bu destinasyonlara yönelmişlerdir. Tur operatörü seçimlerinde ise ciddiyet ve güvenlik ana seçim faktörlerini oluşturmaktadır. Konaklama yaptıkları hostelden memnuniyetsizliklerini dile getirmişler ve katılımcıların bir kısmı beklentilerinin karşılanamaması nedeniyle hayal kırıklığına uğramıştır. Yazarlar katılımcıların beklentilerinin bazen çok yüksek olabileceğini ve bu nedenle destinasyon ve aktivite hakkında tur operatörlerinin gerçekçi açıklamalar yapması gerektiğini ifade etmektedir.

4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Türkiye'de turizmin tüm yıla yayılması ve kıyı bölgelerinden iç bölgelere kaydırılabilmesi konusunda dağcılık turizmi önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'de dünya turizm

endüstrisinde gitgide önem kazanan dağcılık turizmini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmaktadır. Dağcılık turizmi etkinliklerine katılanlar, bu seyahatleri için büyük miktarlarda para ödeyebilmekte ve bu nedenle beklentileri yüksek olabilmektedir (Beedie ve Hudson, 2003: 629). Ancak başlangıç seviyesinde olan katılımcılar ve fazla teknik aktiviteleri tercih etmeyenler için ise bu aktiviteler pahalı olmayabilmekte (Uzantv, agis, 2014), konaklama yeri talebi vb. beklentilere göre maliyetler farklılaşabilmektedir. Örneğin dağcılık, kampçılık ve spor gibi amaçlarla seyahat eden bazı gençler hostel, pansiyon veya çadırda konaklamayı tercih edebilirken (Kozak, 2012: 23), bazıları dağ evi vb. konaklama türlerini seçebilmektedir. Tüm bu beklentileri karşılayabilmek için öncelikle bu turizm aktivitelerine katılan kişilerin özelliklerini/profillerini ortaya koymak, eğilimlerini belirlemek ve dağcılarının destinasyondan beklentilerini anlayabilmek gerekmektedir. Türkiye’de dağcılık turizminin dış turizm boyutunun yanı sıra, iç turizme dönük boyutlarının giderek önem kazanmaya başladığı görülmekte (Ülker, 1992: 255-258) ve elde edilecek bulguların iç turizmin geliştirilmesi konusunda yardımcı olacağı da düşünülmektedir. Araştırmanın amacı, dağcılığı bir spor olarak yapan ve böylece dağcılık turizmine katılan bireylerin, dağcılık turizmine katılma eğilimlerini etkileyen hususların belirlenmesidir. Böylece, dağcılık turizminde bu işin ehli kişiler tarafından dikkate alınan hususlar tespit edilmiş olacaktır. Araştırmanın dağcılık turizmine elverişli yerlerde, başta fiziki düzenlemeler olmak üzere, sosyo-kültürel açıdan da yapılması gerekenler konusunda fikir vereceği beklenebilir. Diğer taraftan, bulguların dağcılık destinasyonlarının yönetimine fayda sağlaması ve ayrıca karar desteği sunması da arzu edilmektedir. Bu çerçevede, araştırmada yanıtları aranan iki temel soru, aşağıda belirtilmiştir.

1. Dağcılık turizmine katılanların bir dağa tırmanışa karar verirken dikkate aldıkları hususların göreceli önem düzeyleri nedir?
2. Dağcılık turizmine katılanların bir dağa tırmanışa karar verirken dikkate aldıkları hususlar, hangi başlıklar altında incelenebilir?

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada veriler, alanyazına dayalı olarak geliştirilen bir anket ile toplanmıştır. Ankette; katılımcıların demografik özellikleri ile dağcılık faaliyetlerine ilişkin soruların yanı sıra, tırmanılacak dağa karar vermede etkili olabilecek faktörlere ilişkin 16 maddeli bir ölçek de bulunmaktadır. Söz konusu ölçek alan yazında yer alan çalışmalardan (Godde vd. 2000; Pomfret, 2006; TAMS, agis, 2006; Ekici vd. 2011) yararlanılarak oluşturulmuştur. Ölçeğin yanıt kategorileri 5’li Likert derecelemesine göre; “1: Hiç Önemli Değil, 2: Önemli Değil, 3: Kararsızım, 4: Önemli, 5: Çok Önemli” şeklinde oluşturulmuştur. Anket, Mersin Dağcılık Kulübü (MERDAK) başkanı ve üyeleri üzerinde ön teste tabi tutulmuştur. Ön test sonucuna göre düzenlemeler yapılarak ankete son şekli verilmiştir. Araştırmanın evrenini, Türkiye Dağcılık Federasyonuna bağlı bütün dağcılık kulüpleri üyeleri ve bireysel olarak dağcılık faaliyetine katılan kişiler oluşturmaktadır. Toplam üye sayısı tespit edilemediğinden, kolayda örnekleme yoluna başvurulmuştur. Anket uygulaması, e-posta yoluyla 2013 yılı Mart ve Nisan aylarında gerçekleştirilmiştir. Dönem sonunda 149 adet kullanılabilir anket elde edilmiştir. Elde edilen veriler bilgisayar ortamında tasnif ve analiz edilmiştir. Ölçek maddelerinin önce basıklık ve çarpıklık katsayıları kontrol edilmiştir. Analizlerde; çoklu sapan, çoklu normal dağılım, güvenilirlik, faktör analizi ve t-testinden yararlanılmıştır. Çoklu sapan, Ki-kare ve t-testi yaklaşımına göre gerçekleştirilmiştir. Herhangi bir gözlemin çoklu sapan olarak kabul edilebilmesi için, hesaplanan Mahalanobis uzaklık değerinin, parametre sayısını esas alan %0 1 anlamlılık düzeyindeki Ki-kare değerinden büyük olması gerekir (Kalaycı, 2006: 212). 16 serbesti derecesinde %0 1 anlam düzeyindeki Ki-kare değeri 39,25 olup; hesaplanan en büyük Mahalanobis Uzaklık değerinin 37,86610 olması nedeniyle bu yaklaşıma göre çoklu sapan gözlem bulunmamaktadır. Ardından çoklu sapan analizi t-testi yaklaşımına göre kontrol edilmiştir. Bu yaklaşıma göre, herhangi bir gözlemin çoklu sapan olarak kabul edilebilmesi için, hesaplanan Mahalanobis uzaklık değerinin parametre sayısına bölünmesiyle (MD/PS) elde edilen yeni değer

parametre sayısını esas alan %0 5 anlamlılık düzeyindeki t-değerinden büyük olması gerekir (Kalaycı, 2006: 212). 16 serbesti derecesinde %0 5 anlamlılık düzeyindeki teorik t-değeri, 2,921 tespit edilmiş olup; en büyük MD/PS değerinin 2,367 olması nedeniyle bu yaklaşıma göre de çoklu sapan bulunmamaktadır.

Çoklu sapan analizi gerçekleştirildikten sonra, çoklu normal dağılım testi yapılmıştır. Bunun için önce, $p_i: [1-(\text{anket no}-0.5)/n]$ olasılık değerleri hesaplanmış, ardından bu değerlerin parametre sayısını (s.d.:16) esas alan “Ki-kare ters” değerleri hesaplanmıştır. Küçükten büyüğe sıralı Mahalanobis Uzaklık değerleri ile “Ki-kare ters” değerleri arasındaki korelasyon 0,995 olarak hesaplanmış olup; söz konusu değer Kalaycı (2006: 231)’de yer alan 16 serbesti derecesindeki %0 5’deki teorik değer olan 0,899’dan büyüktür. Buna göre, 16 maddeden oluşan ölçekle toplanan veriler, çoklu normal dağılıma sahiptir (Kalaycı, 2006: 216).

5.1. Geçerlilik ve Güvenirlilik

Veri toplama aracının (anketin) geliştirilmesi aşamasında, bu konuda fikir üretebileceği düşünülen bazı akademisyenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmış, ayrıca Mersin Dağcılık Kulübü başkanı ve üyeleri ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Oluşturulan taslak anket, 2013 yılı Şubat ayında Mersin Dağcılık Kulübü üyeleri üzerinde ön teste tabi tutulmuştur. Ön test sonucunda, anlaşılmayan, açık olmayan sorularda düzeltmelere gidilmiştir. Böylece, içerik (kapsam) geçerliliği sağlanmaya çalışılmış, gelen eleştiriler ve öneriler ışığında ankette bazı değişiklikler yapılmıştır. Son şekli verilen anketin görüntüsü, okunabilirliği, anlaşılabilirliği ve uygulanabilirliği de değerlendirilerek görünüm geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Yapı geçerliliği için faktör analizinden yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenirlilik analizi sonuçları, Tablo 1’de gösterilmektedir. Kullanılan ölçeğin güvenirlilik analizi; (1) ölçeğin tamamına, (2) ölçeği ikiye bölme, (3) örnekleme rastgele ikiye bölme ve (4) tek ve çift numaralı ölçek maddelerine göre Cronbach Alfa değerlerine bakılarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca güvenirlilik analizinde madde-toplam korelasyonları ve çoklu açıklayıcılık katsayıları (çoklu R^2) da incelenmiştir.

Tablo. 1 Dağcılık Turizmine Katılım Ölçeğinin (DTKÖ) Güvenirlilik Katsayıları

Katsayılar	DTKÖ (16 madde)
Ölçeğin ilk 1-8. maddesi için Alfa katsayısı	0,777
Ölçeğin 9-16. maddesi için Alfa katsayısı	0,754
Tek numaralı ölçek maddeleri için Alfa katsayısı	0,721
Çift numaralı ölçek maddeleri için Alfa katsayısı	0,759
Rastgele seçilen 73 anket için Alfa katsayısı	0,821
Rastgele seçilen 76 anket için Alfa katsayısı	0,891
Tüm ölçek için Alfa katsayısı	0,861
En küçük ve büyük madde-bütün korelasyon değeri	0,321-0,592
Negatif madde-bütün korelasyon değeri	Yok

En küçük ve büyük çoklu R ² değeri	0,336-0,589
Madde silindiğinde Cronbach Alfa'nın alacağı en küçük ve büyük değer	0,848-0,860

Yapılan incelemede; 16 maddeden oluşan dağcılık turizmine katılımında önemli bulunan hususlar ölçeğinin madde-bütün korelasyonlarının 0,321-0,592 arasında değiştiği ve çoklu açıklayıcılık (R²) katsayılarının ise 0,336-0,589 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Madde toplam korelasyonların +0,250'den büyük olması (Kalaycı 2006: 412) ve çoklu R² değerlerinin 0 ile +1 arasında değişmekle birlikte +1'e yaklaşması istenirken (Alpar, 2012: 391), 0,300'den küçük olmaması arzu edilen bir durumdur. Bir sorunun madde-toplam korelasyon katsayısı çok düşük ise o sorunun ölçme aracında gereksiz bir soru olduğu ve ölçekten çıkarılması gerektiği yorumu yapılabilir (Özdamar, 2011: 610; Alpar, 2012: 489). Diğer taraftan ölçekte silindiğinde iç tutarlılık katsayısını dikkate değer şekilde yükseltecek herhangi bir maddenin varlığına da rastlanmamıştır. Tüm bu değerlendirmeler dikkate alınarak ve ölçeğin "tüm ölçek için Alfa katsayı"sı esas alınarak, ölçeğin "yüksek" derecede güvenilir olduğu kanaatine varılmıştır (Özdamar, 2011: 605; Alpar, 2013: 847; Kalaycı, 2006: 405).

6. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Tablo 2'de araştırmaya katılanların demografik bilgileri sunulmaktadır. Buna göre; araştırmaya katılanların üçte ikisi erkek olup; %60'a yakını bekarıdır. Üçte iki dolaylı lisans ve üstü eğitim seviyesine sahiptir. Üçte bir dolaylı aylık 2.500.-TL ve üstünde gelir elde etmektedir. Yine üçte ikiye yakını 30 yaş ve üstündedir.

Tablo. 2 Araştırmaya Katılanların Demografik Bilgilerine Göre Dağılımı

	Frekans (n)	Yüzde (%)		Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet			Gelir Durumu		
Erkek	99	66,4	1000 TL'den az	27	18,1
Kadın	50	33,6	1000TL-1499TL	29	19,5
Medeni Durum			1500TL-1999TL	12	8,1
Evli	62	41,6	2000TL-2499TL	28	18,8
Bekar	87	58,4	2500TL-2999TL	21	14,1
Eğitim			3000TL ve üzeri	32	21,5
İlkokul	3	2,0	Yaş		
Ortaokul	2	1,3	18-21 yaş arası	13	8,7

Lise	21	14,1	22-29 yaş arası	39	26,2
Ön lisans	23	15,4	30-39 yaş arası	41	27,5
Lisans	78	52,3	40-49 yaş arası	34	22,8
Yüksek Lisans	13	8,7	50-59 yaş arası	22	14,8
Doktora	9	6,0			

Tablo 3’de araştırmaya katılanların dağcılık turizmine katılım özelliklerine göre dağılımı bulunmaktadır. Buna göre; katılımcılar genellikle 7 günden az süreler için dağcılık turizmine iştirak etmektedir. Üçte bire yakını ilkbahar mevsiminde bu turizm çeşidini gerçekleştirirken, %40’a yakını yaz aylarında dağcılık turizmine katılmaktadır. %90’a yakını çadırlarda konaklamaktadır. %45’i aracı kullandığını belirtmiş olmasına rağmen, “aracı” kavramına verdikleri cevaplardan sadece 7 katılımcının gerçek anlamda bir aracı kullandığı anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılanlar ortalama olarak 34 kez dağcılık turizmine katılmışken, bu faaliyeti ortalama olarak 13 farklı dağa tırmanarak gerçekleştirmişlerdir. Tırmanış sayısı ve tırmanılan dağ sayısı sorusuna verilen cevapların aşırı uçlarda veri olduğu da tespit edilmiştir.

Tablo. 3 Dağcılık Turizmine Katılım Özelliklerine Göre Dağılım

	Frekans (n)	Yüzde (%)		Frekans (n)	Yüzde (%)
Faaliyet Süresi			Aracı türü (n:67)		
7 günden az	129	86,6	Dağcılık kulübü	48	71,6
7-14 gün	16	10,7	Arkadaş çevresi	10	14,9
15-29 gün	3	2,0	Acenta	7	10,4
30 gün ve üzeri	1	0,7	Rehber	2	3,0
Mevsim			Konaklama Şekli		
İlkbahar	50	33,6	Otel	3	2,0
Yaz	57	38,3	Motel	2	1,3
Sonbahar	12	8,1	Pansiyon	5	3,4
Kış	30	20,1	Çadır	134	89,9
Aracı kullanma			Yerel Halkın Evinde	2	1,3
Hayır	82	55,0	Uyku Tulumu	3	2,0
Evet	67	45,0			
Dağcılık turizmine katılım sayısı			Dağcılık turizmini farklı dağlarda gerçekleştirme sayısı		

Ortalama	34,3	Ortalama	12,6
Standart sapma	72,3	Standart sapma	19,0
En az – En çok	1-500	En az – En çok	1-150
Medyan	10	Medyan	7
İlk çeyrek (%25)	5	İlk çeyrek (%25)	3
İkinci çeyrek (%50)	10	İkinci çeyrek (%50)	7
Üçüncü çeyrek (%75)	30	Üçüncü çeyrek (%75)	12

Birinci araştırma sorusunun yanıtını bulabilmek için, dağcılık turizmine katılanların bir dağa tırmanışa karar verirken dikkate aldıkları hususların göreceli önem düzeylerine ilişkin ortalamalar hesaplanmıştır. Tablo 4, bu ortalamaları ve 5'li derecelemede orta noktaya (kararsızım) düşen 3'e göre yapılan t-testini göstermektedir. Buna göre, bir dağa çıkmak için karar verilirken öncelikle çıkışın heyecan vericiliği, bozulmamış doğa, güvenlik, temiz su/akarsuların varlığı, kamp alanlarının bulunurluğu, bölgeye ulaşım kolaylığı ve dağın risksizliği göreceli olarak önemli bulunan hususlardır. Bunlardan ilk üç husus; yani heyecan vericilik, bozulmamış doğa ve güvenlik kilit hususlar olarak değerlendirilebilir. Tablo 4'e göre, flora zenginliği, çıkış kolaylığı, yerel halk desteği, fauna zenginliği ve dağın kültürel değerlere sahip olması gibi hususlar, katılımcıların kararsız kaldıkları hususlardır. Diğer taraftan; dağda mağaraların varlığı, çıkılacak dağın inanç açısından değeri ve özel tesislerin bulunurluğu önemsiz bulunan hususlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo. 4 Dağcılık Turizmine Katılımda Dikkate Alınan Hususların Önem Düzeyleri

Hususlar	Ortalama	Std. Sapma	t-değeri	p-değeri
9. Çıkışın heyecan verici olması	3,9530	1,00226	11,607	0,0001
5.Çıkılacak dağın bozulmamış bir doğal yapıya sahip olması	3,9060	1,16446	9,498	0,0001
1.Çıkılacak dağın güvenliği	3,8456	1,03143	10,008	0,0001
14.Çıkılacak dağda temiz su/akarsu kaynaklarının varlığı	3,8322	1,04236	9,746	0,0001
13.Çıkılacak dağda uygun kamp alanlarının varlığı	3,6913	1,14431	7,374	0,0001
12.Çıkılacak dağın bulunduğu bölgeye ulaşım kolaylığı	3,2819	1,21411	2,834	0,005
15.Çıkılacak dağın risksiz olması	3,2081	1,24268	2,044	0,043
16.Çıkılacak dağın yüksekliği	3,1879	1,31195	1,748	0,082
2.Çıkılacak dağın flora (endemik bitki) zenginliği	3,1007	1,29836	0,946	0,345

6.Çıkış kolaylığı	3,0604	1,23698	0,596	0,552
8.Yerel halkın bölgede yapılan dağcılığı destekliyor olması	3,0537	1,28287	0,511	0,610
3.Çıkılacak dağın fauna (hayvan çeşitliliği) zenginliği	2,9195	1,30755	-0,752	0,453
11.Çıkılacak dağın kültürel değerler açısından zengin olması	2,8993	1,31901	-0,932	0,353
4.Çıkılacak dağda mağaraların varlığı	2,6510	1,28361	-3,319	0,001
10.Çıkılacak dağın inanç açısından bir değer teşkil etmesi /teşkil edecek değerleri barındırması.	2,1074	1,30042	-8,379	0,0001
7.Dağcılık turizmine özel tesislerin bulunması	2,0671	1,14882	-9,912	0,0001

Yanıt kategorileri: 1: Hiç Önemli Değil, 2: Önemli Değil, 3: Kararsızım, 4:Önemli, 5: Çok Önemli Test değeri: 3

İkinci araştırma sorusunun yanıtını bulabilmek için, dağcılık turizmine katılımıda önemli bulunan hususlara ilişkin ölçeğe faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizinde, herhangi bir maddenin bir faktöre boyutlanabilmesi için ilgili faktör ile en az 0,400 yüke sahip olmasına karar verilmiştir. Bu konuda, 0,500 civarındaki ağırlıklar oldukça iyi ve 0,700'ün üzerindeki değerler ise, çok iyi tanımlanmış maddeler olarak ifade edilmektedir (Hair vd. 2010: 117). Ayrıca bir faktörün en az 3 maddeden oluşması (Şencan, 2005: 362), binişik madde durumunda iki faktör arasındaki yük farkının en az 0,100 düzeyinde olması (Tavşancıl 2002: 50; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012: 233) görüşü benimsenmiştir. Quartimax dönüşümü, en iyi faktörleşmeyi sağlamıştır. Tablo 5, faktör analizi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo. 5 Dağcılık Turizmine Katılım Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

	Yükü	Özdeğeri	Açıklanan varyans	Ortalama	Alfa
1.Çıkış Güvenliği (6 madde)		3,450	21,562	3,3792	0,811
1.Çıkılacak dağın güvenliği	,781				
15.Çıkılacak dağın risksiz olması	,756				
6.Çıkış kolaylığı	,728				
13.Çıkılacak dağda uygun kamp alanlarının varlığı	,710				
16.Çıkılacak dağın yüksekliği	,640				
12.Çıkılacak dağın bulunduğu bölgeye ulaşım kolaylığı	,557				

2.Biyolojik Çekicilik (4 madde)		2,231	13,944	3,1443	0,753
2.Çıkılacak dağın flora (endemik bitki) zenginliği	,821				
3.Çıkılacak dağın fauna (hayvan çeşitliliği) zenginliği	,782				
5.Çıkılacak dağın bozulmamış bir doğal yapıya sahip olması	,596				
4.Çıkılacak dağda mağaraların varlığı	,534				
3.Heyecan Vericilik (3 madde)		2,140	13,376	3,5257	0,652
9. Çıkışın heyecan verici olması	,795				
14.Çıkılacak dağda temiz su/akarsu kaynaklarının varlığı	,755				
8.Yerel halkın bölgede yapılan dağcılığı destekliyor olması	,427				
4.Sosyal ve Kültürel Çekicilik (3 madde)		1,974	12,337	2,3579	0,664
10.Çıkılacak dağın inanç açısından bir değer teşkil etmesi /teşkil edecek değerleri barındırması.	,830				
7.Dağcılık turizmine özel tesislerin bulunması	,637				
11.Çıkılacak dağın kültürel değerler açısından zengin olması	,593				
Faktör çıkarma metodu: Temel bileşenler analizi; Döndürme metodu: Quartimax Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği: %81,4; Bartlett's Küresellik Testi için Ki-Kare: 863,620; s,d.:120; p<0,0001; Açıklanan toplam varyans: %61,218; Ölçeğin tamamı için güvenilirlik katsayısı: 0,861; Yanıt kategorileri: 1: Hiç Önemli Değil, 2: Önemli Değil, 3: Kararsızım, 4: Önemli, 5: Çok Önemli					

Tablo 5, dağcılık turizmine katılanların, bu turizm türüne katılırken önem verdikleri hususlara ilişkin faktör analizi sonuçlarını göstermektedir. Buna göre, 16 maddeden oluşan ölçek dört faktörde bir araya gelmiş ve toplam varyansın %61'ini açıklamıştır. İlk faktör, toplam varyansın beşte bir (%21,6) dolayını açıklamakta ve altı maddeden oluşmaktadır. Faktörü “Çıkılacak dağın güvenliği” (0,781), “Çıkılacak dağın risksiz olması” (0,756), “Çıkış kolaylığı” (0,728), “Çıkılacak dağda uygun kamp alanlarının varlığı, (0,710), “Çıkılacak dağın yüksekliği” (0,640) ve “Çıkılacak dağın bulunduğu bölgeye ulaşım kolaylığı” (0,557) oluşturmaktadır. Maddeler dikkate alınarak

faktör, “Çıkış Güvenliği” olarak adlandırılmıştır. Bu faktörde; güvenlik, risksiz oluşu, kolaylık ve kamp yerlerinin varlığı öne çıkan hususlardır. İkinci faktör, dört maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %14ünü açıklamaktadır. Bu faktörde; “Çıkılacak dağın flora (endemik bitki) zenginliği” (0,821), “Çıkılacak dağın fauna (hayvan çeşitliliği) zenginliği” (0,782), “Çıkılacak dağın bozulmamış bir doğal yapıya sahip olması” (0,596) ve “Çıkılacak dağda mağaraların varlığı” (0,534) maddeleri bir araya gelmiştir ve bu nedenle de faktöre “Biyolojik Çekicilik” adı verilmiştir. Faktörün majör maddeleri; çıkılacak dağın fauna ve flora zenginliğidir. Üçüncü faktör varyansın %13’ünü açıklamakta ve üç maddeden oluşmaktadır. Faktör; “Çıkışın heyecan verici olması” (0,795), “Çıkılacak dağda temiz su/akarsu kaynaklarının varlığı” (0,755) ve “Yerel halkın bölgede yapılan dağcılığa destekliyor olması” (0,427) maddelerinin bir araya gelmesi ile oluşmuştur. İlk madde dikkate alınarak, faktöre “Heyecan Vericilik” adı verilmiştir. Faktörün dikkat çeken yanı, çıkılacak dağda heyecan vericilik ile temiz su/akarsu kaynaklarının aranmasıdır. Bununla birlikte, düşük yükü olmakla birlikte, halkın desteğine ilişkin maddenin bu faktöre yüklenmiş olması, dikkat çeken başka bir husustur. Bu maddenin sosyal ve kültürel çekiciliklere boyutlanabilmesi beklenirdi. Son faktör, toplam varyansın %12’sini açıklamakta ve üç maddeden meydana gelmektedir. “Çıkılacak dağın inanç açısından bir değer teşkil etmesi/teşkil edecek değerleri barındırması” (0,830), “Dağcılık turizmüne özel tesislerin bulunması” (0,637) ve “Çıkılacak dağın kültürel değerler açısından zengin olması” (0,593) maddeleri, faktörü oluşturmaktadır. Maddeler düşünülerek, faktöre “Sosyal ve kültürel Çekicilik” adı verilmiştir. Çıkılacak dağın inanç açısından bir değere sahip olması, faktörün belirgin maddesi durumundadır.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Dağcılık turizmüne katılmak için çıkılacak dağa karar verirken, katılımcıların öncelikle ilgili dağın heyecan vericiliğine önem verdikleri anlaşılmaktadır. Bu durum, gerçekte bu turistlerin adrenalın tutkusu ve bir şeyi başarma arzularından kaynaklanabilmektedir. Dağcılık, literatürde macera turizminin popüler bir biçimi olarak görülmektedir (Pomfret, 2006:113) ve macera turizmi tanımlanırken katılımcılar açısından “heyecan verici” olarak nitelendirilmektedir (Buckley, 2006: 1). Macera turistlerinin başlıca beklentilerinden birisi ise heyecan beklentisidir (Bentley vd, 2007:793). Katılımcılar risk alarak, yüksek düzeyde uyarılma, adrenalın, heyecan, mücadele, fiziksel/manevi rahatlama, başarma vb. unsurlarla güdülenerek bu faaliyetlerle katılmaktadır (Şimşek, 2010: 109). Pomfret (2006: 115-118), “duygu/heyecan arama”yı (sensation seeking) dağcıların en önemli kişilik özelliklerinden birisi olarak görmekte ve dağcılık turizmüne katılıma etki eden temel itici bir faktör olarak değerlendirmektedir. Dağlar; macera ve heyecan arayanlara bu fırsatları sunabilmektedir (Sarı, 2007: 172). Ekici vd. (2011), dağcılığa yönelim nedenlerini araştırdıkları çalışmalarında dağcılığın eğlence ve heyecan vericiliğinin kişilerin bu faaliyetlere katılımında en başta gelen neden olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. İnsanların keşfetme, macera, merak ve heyecan tutkusunun turizmin ortaya çıkması ve gelişmesinde de büyük payı bulunduğu gibi (Çuhadar, 2006: 15), macera ve heyecanın gelecekte de turistler için önemli bir beklenti olmaya devam edeceği düşünülmektedir. Nitekim Dünya Turizm Örgütü’nün 2020 vizyonunda yer alan tespitleri arasında; turistik talebin macera motifleri ağırlıklı olacağı ve ürün geliştirmede 3 S’in, yani deniz-kum-güneş’in yerini 3 E, heyecan-eğlence-eğitim (exciting-educational-entertainment) temel unsurlarının alacağı da ifade edilmektedir (UTİKAD, agis, 2003). Çalışmaya katılan dağcıların ikinci sırada dikkate aldıkları husus ise çıkış güvenliğidir. Dağcılık başlı başına yüksek derecede risk ve aktif katılım içeren “sert” macera turizm türlerinden birisidir (Beedie ve Hudson, 2003: 63; Çetinkaya, 2014: 89). Risk ve belirsizlik dağcılığın önemli iki unsurudur (Buckley, 2006: 278). Öyle ki dağcılık; literatürde yüksek ölüm riski ile ilişkili bir aktivite olarak da görülebilmektedir (Monasterio, 2005: 2). Nitekim sıklıkla ölümlü ve yaralanmalı kazalarla gündeme gelmekte ve bu kazaların doğal koşullardan teknik unsurlara kadar çok çeşitli nedenleri bulunmakta ise de, istatistiklere göre kazaların çoğu kaya, kar ya da buzdan kayıp düşme sonucu oluşmaktadır (Doğayakaçış, agis, 2014). Beedie ve Hudson (2003: 629), turistlerin yaşam

alanından dağ destinasyonuna geçişte endişe duyduğunu, hazırlık ve risk değerlendirmesi yaptıklarını belirtmektedir. Lourens, (2010: 12-13) de dağcılıkta güvenlik endişesi bulunduğunu, hatta günümüzde dağcılar tarafından dağcılığın spor tırmanışı şeklinin daha güvenli olduğu için diğer tırmanma şekillerinden daha fazla tercih edildiğini belirtmektedir. Çünkü spor tırmanışta dağ yüzeylerine tutunmak veya üzerine basmak için kayalara çiviler çakılmaktadır. Öyle ki küçük bir şanssızlığın bile çok ağır sonuçlar doğurabileceği düşünüldüğünde (Mahruki, 1996: 21), dağcılık turizmi katılımcılarının çıkış güvenliğini bu denli dikkate almaları doğaldır. Çıkılacak dağın güvenliği, risksiz olması, çıkış kolaylığı gibi faktör boyutları katılımcıların zaten riskli bir aktivite olan bu aktivitede güvenliğini ön planda gördüklerini göstermektedir. Beedie ve Hudson (2003: 640), bu turizm türünün gelişmeye devam edeceğini ve aktivitenin doğasında var olan riskin; bilgi, deneyim ve kapasite artışıyla azalabileceğini vurgulamaktadır. Pomfret (2011: 502)'e göre; destinasyonların turizm altyapısının geliştirilmesi, teknik iyileştirmeler, daha kolay erişilebilirlik ve riskin azaltılması vb faktörler dağcılık talebinin artışını sürdürmektedir. Göreceli olarak üçüncü sırada dikkate alınan husus, biyolojik çekiciliktir. Katılımcılar, çıkılacak dağın flora zenginliği, fauna zenginliği, bozulmamış bir doğal yapıya sahip olmasını dikkate almaktadır. Nitekim macera turizmi faaliyetlerinin başlıca çekiciliğini doğal çevrede gerçekleşmesi oluşturmaktadır (Buckley, 2006: 1) ve macera turistleri özellikle yeryüzündeki bozulmamış, egzotik bölgeleri keşfetmeyi istemektedirler (Bentley vd., 2007: 793). Hendis (2013: 73-91)'in araştırmasında da katılımcıların doğaya özel bir ilgileri bulunduğu, bir kısmının dağın kendisine odaklanırken bir kısmının tercih ettikleri dağın flora ve faunasıyla ilgilendikleri ve bu yönde beklentileri olduğu vurgulanmaktadır. Türkiye bu anlamda şanslı bir konumda olup, Avrupa ve Ortadoğu'nun en zengin biyolojik çeşitliliğe sahip ülkesidir. Ülkenin 7 coğrafi bölgesi ayrı iklim, flora ve fauna özellikleri göstermektedir ve dünyanın en önemli üç ekolojik bölgesine sahiptir. Ayrıca biyolojik çeşitlilikte hayvan türleri çeşitliliği açısından da çok zengindir (Demirayak, 2002: 5). Bu bağlamda, geri dönülemez kadar önemli hasar yaratan çevre kirliliklerinin, biyolojik çeşitlilik kaybına neden olarak, gelecek kuşakların bugün sahip olunan biyolojik çeşitliliğe sahip olamayacakları gerçeği göz önüne alındığında (Gürlük, 2010: 87), dağcılık turistlerinin biyolojik çekiciliğe önem vermeleri ülkemiz açısından memnuniyet vericidir. Dağcılık turizmine katılımda görece en az dikkate alınan husus, sosyal ve kültürel çekiciliktir. Çetinkaya (2014: 90), macera turizminin keşfetme özelliği ile birlikte kültür etkileşimi ve sosyal değiş tokuş özelliklerinin önemini vurgulamaktadır. Mahruki (1996: 16) ise dağcılığın yalnız fiziksel bir tırmanma eylemi olmadığını, aynı zamanda sosyal, kültürel, felsefi bir yolculuk olduğunu ifade etmektedir. Ancak dikkat çekici bir bulgu olarak araştırmada sosyal ve kültürel çekicilik katılımcılar tarafından en az dikkate alınan unsur olmuştur. Oysa çekim yerinin kültürünün yani yerel kültürün çoğu kez turistlerin esas ziyaret nedenlerinden birisi (Avcıkurt, 2003: 54) ve sosyo-kültürel unsurların destinasyonun doğal unsurları kadar önemli olarak görülmesine (Kozak, 2012: 54) rağmen, katılımcılar görece bu konuya en az önemi vermektedir. Katılımcılar ayrıca dağcılık turizmine özel tesislerin bulunmasını da önemsememektedir. Dağ turistlerinin %90'a yakınının çadırları tercih etmesi ve dağda uygun kamp alanlarının bulunurluğunu dikkate almaları ve genel olarak doğaya verdikleri önem göz önüne alındığında katılımcıların doğal çevreyle bütünleşme arzularının ağır bastığı söylenebilir. Dağcılık turizmine katılanların, çevre dostu olabilecekleri yaygın bir görüştür (Somuncu, 2004: 3). Ayrıca, dağcılarının çevre bilinci yaratmada çok önemli işlevleri olduğu da kabul edilmektedir (Godde vd, 2000: 3). Tüm bunlara rağmen, dağcılık turizminin plansız şekilde geliştirilmesi, dağcılık destinasyonları için hem bir tehdit unsuru olabilmekte hem de sürdürülebilirlik açısından çok önemli sorunlara neden olabilmektedir. Söz konusu risklerin ve tehditlerin asgari seviyeye indirilmesi, dağcılık turizminin geliştirilmeye çalışıldığı yerlerde kaçınılmaz bir destinasyon yönetimi sorumluluğu olmalıdır. Bu nedenlerle, koruma kullanma dengesi ve sürdürülebilirlik ilkeleri göz ardı edilmeden, dağcılık turizmi faaliyetleri etkin bir şekilde planlanabilmeli ve yönetilebilmelidir. Araştırmanın örnek büyüklüğü sınırlı düzeydedir ve kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu durum, araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini düşürse de, Türkiye'deki araştırma koşulları dikkate alındığında dağcılık turizmine katılanların bir dağa tırmanışta önem verdikleri hususlar hakkında genel bir fikir sağladığı belirtilebilir. Sonraki araştırmalarda daha büyük bir örnek büyüklüğü ile çalışılabilir. Ayrıca, dağcılık turizmine katılanların ilgilenimleri, aynı dağa bağlanmaları, tırmanışta destinasyon yönetimine dair yaşanan sorunlar, tırmanılan

dağların algılanan imajları, tırmanılacak dağları seçme nedenleri gibi konular yeni araştırma konuları olarak belirlenebilir ve böylece dağcılık turizmi ile ilgili alanyazının zenginleşmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Alpar, R. (2013), "Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler", Detay Yayıncılık, Ankara.
- Alpar, R. (2012), "Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlik", Detay Yayıncılık, Ankara.
- Ardahan, F. (2012), "Dağcılık Nedir? Dağcı Kimdir?" <http://www.antalyabugun.com/?page=makale&MID=14852>, (Erişim Tarihi: 10.05.2014).
- Ardahan, F. ve Lapa, T.Y. (2011), "Açık alan rekreasyonu: bisiklet kullanıcıları ve yürüyüşçülerin doğa sporu yapma nedenleri ve elde ettikleri faydalar", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1); 1327-1341.
- Atalay, İ., Günek, H. ve Karadoğan, S. (2002), "Nemrut Dağı ve Çevresinin Doğal Ortam Özellikleri ve Turizm Potansiyelleri", *Türkiye Dağları 1. Ulusal Sempozyumu, Ilgaz Dağı*, 352-359.
- Avcıokurt, C. (2003), "Turizm Sosyolojisi- Turist Yerel Halk Etkileşimi", Detay Yayıncılık, Balıkesir.
- Beedie, P., ve Hudson, S. (2003), "Emergence of Mountain-based Adventure Tourism". *Annals of Tourism Research*, 30(3); 625-643.
- Bentley, T., Meyer, D., Page, S. ve Chalmers, D. (2001), "Recreational Tourism Injuries Among Visitors to New Zealand: An Exploratory Analysis Using Hospital Discharge Data", *Tourism Management*, (22); 373-381
- Bentley, T., Page, S. ve Macky, K.A. (2007), "Adventure Tourism and Adventure Sports Injury: The New Zealand Experience", *Applied Ergonomics*, 38(6):791-796.
- Buckley, R.V., Pickering, C.M., ve Wamken, J. (2000), "Environmental Management For Alpine Tourism and Resorts In Australia", in Godde, P.M., Price, M.F., and Zimmermann, F.M., (eds), "Tourism and Development in Mountain Regions", 27-45, CABI Publishing, New York.
- Buckley, R. (2006), "Adventure Tourism", Oxford: CAB International.
- Bulgu, N., Demirhan, G. ve Akcan, F. (2010), "Yaşam Tarzı Sporlarında Alt Kültürel Kimliğin İnşası: Türkiye'de Dağcılık Örneği", TÜBİTAK Proje No: 108K598,1-45.
- BRITISH MOUNTAINEERING COUNCIL-BMC (2013), "Annual Report 2013", <https://www.thebmc.co.uk/bmc-agm-and-annual-gathering-2014>, (Erişim Tarihi: 30.05.2014).
- Carr, A. (1997), "Clients' Motivations, Perceptions, Expectations and Satisfaction Levels The New Zealand Mountain Guiding Industry", *Quality Tourism: Beyond the Masses Proceedings of the First National Tourism Students' Conference*, 1-5.
- Ceylan, S., ve Demirkaya, H. (2007), "Davraz Dağı'nın Turizm Potansiyeli Ve Sorunlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13); 27-43.
- Ceylan, S., ve Demirkaya, H. (2009), "Kış Turizmine Bağlı Olarak Gelişen Bir Kırsal Yerleşme: Çoban İsa Köyü (Isparta)", *Doğu Coğrafya Dergisi*, (21); 80-94
- Çavuş, Ş., Ege, Z., ve Çolakoğlu, E. O. (2009), *Türk Turizm Tarihi*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Çetinkaya, G. (2014), "Bir Macera Turizmi Etkinliği Olarak Kaya Tırmanış Sporunu ve Antalya-

- Geyikbayırı'nın Potansiyeli", *Eastern Geographical Review*, (31);83-100.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012), "Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları". Ankara: Pegem Akademi.
- Çuhadar, M. (2006), "Turizm Sektöründe Talep Tahmini İçin Yapay Sinir Ağları Kullanımı ve Diğer Yöntemlerle Karşılaştırmalı Analiz", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Demirayak, F. (2002), "Biyolojik Çeşitlilik Doğa Koruma ve Sürdürülebilir Kalkınma", TUBİTAK Vizyon 2023, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/csk/EK-14.pdf Erişim: 10.06.2014
- Doğanay, S. (2009), "Koruma-Kullanma Dengesi Açısından Cami Boğazı Yaylası ve Çakırgöl Çevresinin Turistik Potansiyeline Coğrafi Bir Yaklaşım", *Doğu Coğrafya Dergisi*, (22); 165-186.
- Ekici S., Çolakoğlu T., Bayrakdar, A. (2011), "Dağcılık Sporuyla Uğraşan Bireylerin Bu Spora Yönelme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma", *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2); 110-119.
- Emekli, G., İbrahimov, A. ve Soykan, F. (2006), "Turizmde Küreselleşmeye Coğrafi Yaklaşımlar ve Türkiye", *Ege Coğrafya Dergisi*, (15); 1-16.
- Erdoğan, N. (2013), "Sıkça Sorulan Sorular: Sürdürülebilir Turizm, Ekoturizm, Doğa Turizmi Farklılıkları Nelerdir ya da Farklı mı?" http://files.nazmiye-erdogan.webnode.com.tr/200000176-a3471a4420/Nazmiererdogan_makale.docx, (Erişim Tarihi: 24.04.2014).
- Faullant, R., Matzler, K. ve Mooradian, T. A. (2011), Personality, Basic Emotions And Satisfaction: Primary Emotions In The Mountaineering Experience, *Tourism Management*, (32); 1423-1430.
- Güler, Ç., ve Çobanoğlu, Z. (1994), "Turist Sağlığı", *Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi No. 25*, Aydoğdu Ofset, Ankara.
- Güngören, Y. (1994), "Erciyes Dağı'nın Kayakçılık ve Dağcılık Bakımından Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gürlük, S. (2010). "Sürdürülebilir Kalkınma Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulanabilir mi?" *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2); 85- 99.
- Godde, P.M., Price, M.F., ve Zimmermann, F.M. (2000), "Tourism and Development in Mountain Regions", CABI Publishing, Wallingford.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2010), "Multivariate Data Analysis A Global Perspective", New Jersey: Pearson.
- Hazar, A. (2007), "Spor ve Turizm", Detay Yayıncılık, Ankara.
- Hendis, M. (2013), "Mountaineering Adventures to Africa's High Summits: Why do Norwegian Tourists Travel to Mt. Kilimanjaro in Tanzania and Mt. Margherita in Uganda?", Master thesis in Sport Sciences Department of Physical Education Norwegian School of Sport Sciences.
- İçöz, O., Günlü, E. ve İçöz, O. (2012), "The Role Of Travel Intermediaries In The Development Of Sustainable Mountain Tourism: The case of Turkey", *Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 10 (5); 1-13.
- Johnston, M. (1989), "Accidents in Mountain Recreation - The Experiences of International and Domestic Visitors in New Zealand", *GeoJournal*, 19(3); 323-328.
- Kalaycı, Ş. (2006), "SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri", Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kalkan, A. (2012), "Açık Alan Rekreasyonu, Doğa Sporları Yapan Bireylerin Bu Sporları Yapma

- Nedenleri: Antalya Örneği”, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kara, E. ve Pulur, A. (2003), “Üniversite Öğrencilerinin Dağcılık Sporuna Yöneliş Nedenlerinin Araştırılması (100. YIL Üniversitesi Örneği)”, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2); 3-39.
- Kiper, T. ve Arslan, M. (2007), “Anadolu’da Doğa Turizmi Kapsamında Doğa Yürüyüşü Güzergahlarının Belirlemede Örnek Bir Çalışma”, *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 4(2); 165-174.
- Koçak, F. ve Balcı, V. (2010), “Doğada Yapılan Sportif Etkinliklerde Çevresel Sürdürülebilirlik”, *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2(2): 213-222.
- Korkmaz, M. (2001), “Orman Kaynaklarında Doğa Turizmi Etkinliklerinin Ekonomik Çözümlemeleri (Kızıldağ Milli Parkı Örneği)”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri: A, (2); 111-134.
- Kozak, M.A. ve Bahçe, S. (2009), “Özel İlgi Turizmi”, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kozak, N. (2012), “Genel Turizm Bilgisi”, Anadolu Üniversitesi, Web-Ofset, Eskişehir.
- Kuenzi, C. ve McNeely, C. (2008), “Nature-Based Tourism”, *Global Risk Governance Concept and Practice Using the IRGC Framework Series: International Risk Governance Council Bookseries*, Renn, O. ve Walker, K. D. (Eds.) Chapter 8, (1); 155-175.
- Kurt, Ş. (2010), “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Gelişimlerinde Dağcılık Eğitiminin Etkisi”, *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Lourens, T. (2010), “Her Yönüyle Dağcılık ve Tırmanış Kitabı”, Çeviren: Perran Fügen Özülkü, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Mahruki, N. (1996), “Bir Hayalin Peşinde Yedi Zirveler- Batı Yarıküre ve Antarktika”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Monasterio, E. (2005), “Accident And Fatality Characteristics In A Population Of Mountain Climbers in New Zealand”, *The New Zealand Medical Journal*, ISSN 1175 8716, 118(1208); 1-8.
- Özdamar, K. (2011), “Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi 1”, 8. Baskı, Kaan Kitabevi, Ankara.
- Öztürk, Y. ve Yazıcıoğlu, İ. (2002), “Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma”, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2); 183-195.
- Pomfret, G. (2006), “Mountaineering Adventure Tourists: A Conceptual Framework For Research”, *Tourism Management*, (27); 113–123.
- Pomfret, G. (2011), “Package Mountaineer Tourists Holidaying In The French Alps: An Evaluation Of Key Influences Encouraging Their Participation”, *Tourism Management*, (32); 501-510.
- Sarı, C. (2007), “Antalya’nın Alternatif Turizm Kaynakları ve Planlaması”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beşeri ve İktisadi Coğrafya Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Sarıbaş, O. ve Öter, Z. (2014), “Risk As A Motivation In Adventure Tourism And Its Use In Terms Of Tourism Marketing”, 8th Silk Road International Conference, 53-57.
- Somuncu, M. (2004), “Dağcılık ve Dağ Turizmindeki İkilem: Ekonomik Yarar ve Ekolojik Bedel”, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2(1); 1-22.
- Şencan, H. (2005), “Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik”, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şenol, F. (2011), “Türkiye Turizm Coğrafyası ve Dünya Kültürel Mirası”, Detay Yayıncılık, Ankara.

- Şimşek, K.Y. (2010), “Türk Ekstrem Sporcularının Spora Katılım Güdüleri Üzerine Nitel Bir Araştırma”, Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5 (3); 107-118.
- Tavşancıl, E. (2002), “Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi”, Nobel Yayınevi, Ankara.
- TRAVEL ACTIVITIES AND MOTIVATIONS SURVEY-TAMS, (2006), “Ontario Ministry of Tourism, Culture and Sport”, http://www.mtc.gov.on.ca/en/research/travel_activities/2006%20TAMS-questionnaire_Canada_English.pdf, (Erişim Tarihi: 15.06.2014).
- Whitlock, W., Van Romer, K., ve Becker, R. (1991), “Nature Based Tourism: An Annotated Bibliography”, Clemson, SC: Strom Thurmond Institute, Regional Development Group.
- Ülker, İ. (1992), “Dağ Turizmi: planlama yöntemleri, yüksek dağlarımız, kayak merkezleri”, T.C. Turizm Bakanlığı, Ankara.
- http://www.tdf.gov.tr/wp-content/uploads/ana_statuyeni.pdf, (Erişim Tarihi:16.05.2014)
- http://www.tdf.gov.tr/wp-content/uploads/dagcilik_egitimi_talimat.pdf, (Erişim Tarihi: 16.05.2014).
- <http://www.theuiaa.org/member-federations.html>, (Erişim Tarihi: 15.04.2014).
- <http://www.ktyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9892/dagcilik.html>, (Erişim Tarihi: 20.05.2014).
- <http://www.utikad.org.tr/db/files/TUBITAK%20Ulastirma%20ve%20Turizm%20Paneli.pdf>, (Erişim Tarihi: 18.05.2014).
- <http://dogayakacis.com/2014/05/13/1951-2006-abd-dagcilik-kazalari-istatistikleri/>, (Erişim Tarihi: 18.05.2014).
- http://www.nasuhmahruki.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1605:k2-cok-sade-ama-belkide-dunyanin-en-etkileyici-ismi&catid=71:hurriyet-gazetesi-pazar-eki-yazilari&Itemid=415, (Erişim Tarihi: 10.06.2014).
- <http://www.kendieverestinizetirmanin.com/ilksoz-ali-nasuh-mahruki.asp>, (Erişim Tarihi: 16.05.2014).
- <http://www.uzmantv.com/dagcilik-pahali-bir-spor-mu> (Erişim Tarihi: 10.05.2014).

